

בס"ד ז' אדר א' תשס"ה

מידת החסד מתוך מקור חיים של הרב חיים דוד הלוי זצ"ל.

בוקר טוב, ברוכות הבאות לאורחות וברוכות הנמצאות למארחות!
בהרבה מבתי הספר הממ"ד, בישיבות ובאולפנות לומדים הלכה מתוך קיצור שולחן ערוך- מקור חיים. אך לא הרבה תלמידים יודעים מי הוא המחבר ובטח שלא יודעים מתי הוא חי.
ראשית נקדים ונאמר שיש ספר שנקרא שולחן ערוך שחיבר אותו רבי יוסף קארו לפני כ-500 שנה, יש ספר שנקרא קיצור שולחן ערוך שחיבר רבי שלמה גאנצפריד לפני כ-150 שנה ויש קיצור שולחן ערוך- מקור חיים שחיבר הרב חיים דוד הלוי שחי, תתפלאו לשמוע, בדור שלנו, ונפטר לפני שבע שנים ביב' אדר. הגר"ד (הגאון רבי חיים דוד) הלוי היה רבה הראשי של ראשון לציון ואח"כ של תל-אביב, הוא היה ידוע בגדלותו בתורה ובמידות (הוא היה עניו מאוד), וביכולת שלו להיות קשוב ומתאים לכל שכבות העם בגילאים השונים. בתחילה הוא כתב את הספר "מקור חיים השלם", חמישה חלקים, שהמיוחד שבו זה השילוב בין דברי הלכה לדברי אגדה, ולאחר מכן הוא ריכז וקיצר את חמשת הכרכים לכרך אחד- קיצור שולחן ערוך מקור חיים.
בלימוד שלנו היום נביא מעט מזער מתוך הספר מקור חיים, והנושא יהיה "החסד".
בע"ה שהלימוד שלנו יהיה לעילוי נשמתו של הגר"ד הלוי זצ"ל ולהצלחתן של כל אחת מכן ומשפחתה.

החובה הראשונה המוטלת על האדם כשהוא מתעורר משנתו היא "שויתי ה' לנגדי תמיד", והמצווה הראשונה בחשיבות ובזמן שחלה על האדם מיד לאחר מכן היא "ואהבת לרעך כמוך".

ציטוט זה מתוך מקור חיים חלק א' פרק ד' (אין הרבה ספרי הלכה שמקדישים פרק מיוחד רק למצווה זו של אהבת הרע, מראה את התייחסותו המיוחדת של הרב לאהבה בתוך עם ישראל, עד כדי שזה הדבר השני ביום, עוד לפני התפילה והמצוות.

אבל בעצם איזה מצווה מעשית יש בפס' הזה [אהבה זה רק בלב]? ואיך זה קשור לחסד?
על שתי השאלות הללו עונה הרב בהמשך דבריו:

מצווה על כל אדם לאהוב את כל אחד מישראל כגופו, שנאמר "ואהבת לרעך כמוך". לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו... והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא"

איזה דברים מעשיים אפשר לעשות או לא לעשות במצוות "ואהבת לרעך כמוך"?

מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס כלה, וללוות אורחים ולהתעסק בכל צרכי הקבורה ולשמח חתן וכלה.... ואלו הם גמילות חסדים שבגופו, שאין להם שיעור ואף על פי שכל מצוות אלו מדבריהם, הרי הן בכלל "ואהבת לרעך כמוך"

האם מצוות גמילות חסדים כתובה מפורש בתורה?

איפה רמוז בתורה גמילות חסדים? ואיך לומר מהפס' הזה על גמילות חסדים?

בס"ד

במקור חיים חלק ב' פרק קב' עוסק הרב בהלכות שלמות המדות (גם זה דבר מיוחד שלא תמצאו בדרך כלל בספרי הלכה). הרב מזכיר לנו כלל חשוב שצריך לזכור אותו בזמן עשיית גמילות חסדים:

שמאי אומר "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", שאם נתן אדם לחבירו כל מתנות טובות שבעולם ופניו זעומות, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן כלום, אבל המקבל את חבירו בסבר פנים יפות אפילו לא נתן כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם.

איך ניתן ללמוד כלל חשוב זה מתוך הפס' שהבאנו קודם "ואהבת לרעך כמוך"?

לפי זה, האם במצוות לויית המת וקבורת המת שייך כלל זה (חישבו, האם סבר הפנים היפות הוא רק כלפי הזולת או שזה גם בשבילי)?

מה ניתן ללמוד מכאן על הנתינה לזולת, מה העיקר בנתינה, הכמות או צורת הנתינה?

דבר חשוב זה אפשר גם ללמוד מסיפור יפה שמובא בילקוט שמעוני על שלמה המלך, בשנים שאשמדאי העיף אותו ממלכותו ושלמה חיזר על הפתחים כעני:

בשעה שירד (שלמה) ממלכותו והיה מחזר על הפתחים בשביל פרנסה, פגע בו אדם אחד ונשתטח עליו אמר לו אדוני המלך אם רצונך תאכל אצלי היום, מיד הלך עמו והעלהו לעליה וזבח לו שור והביא לפניו הרבה מטעמים, התחיל משמיע לו דברי מלכותו ואמר לו זכור אתה שעשית כך וכך כשהיית מלך, כיון שהזכיר לו ימי מלכותו התחיל גועה ובוכה, וכן כל אותה סעודה עד שעמד משם בבכי, למחר פגע בו אדם אחר התחיל משתטח לפניו ואמר לו אדוני המלך רצונך שתאכל אצלי היום, אמר לו מה אתה מבקש לעשות לי כשם שעשה לי חברך, אמר לו אדוני איש עני אני מעט ירקות יש לי אני מניח לפניך אם רצונך בוא עמי לבית, באותה שעה בא לביתו עמו, כיון שהגיע לביתו רחץ פניו ידיו ורגליו והביא לפניו מעט ירק, התחיל אותו האיש לנחמו ואמר לו אדוני שבועה נשבע הקב"ה לאביך שאינו פוסק מלזכר אלא כך דרכו של הקב"ה מוכיח וחוזר ומרצה שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה, אבל הקב"ה עתיד להחזירך למלכותך, כיון ששמע כך שבע, לאחר שחזר שלמה למלכותו התנבא בחכמתו על זה טוב ארוחת ירק שאכלתי אצל העני משור אבוס שלא האכילני אותו עשיר אלא הזכירני צערי:

בחלק ה' מביא הרב את הלכות צדקה (שגם הן חלק ממצוות גמילות חסדים), ואת הכלל שכתבנו הוא מביא גם שם:

כל הנותן צדקה בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע, אפילו נתן אלף זהובים אבד זכותו והפסידה, אלא נותן בסבר פנים יפות ובשמחה... ומדבר לו (לעני) דברי תחנונים ונחומים.

שאלה: מה בעצם איכפת לעני כיצד נותנים לו צדקה, העיקר זה לקבל וכמה שיותר?

בהמשך, כותב הרב הלכה מעניינת:

**שאל העני ממך ואין בידך כלום ליתן לו, פייסהו (לרצות אותו) בדברים.
לפי מה שלמדנו, כיצד פיוס בדברים יכול להיות תחליף לכסף? האם אנו נוהגים כך?**

#שנזכה בע"ה להיות גומלים ולא נגמלים, ונעשה זאת מתוך שמחה.